

sekkel, valódi népességpolitika kialakításával lehet ellensúlyozni. Az átlagos születési kor emelkedni fog, a népességben belül további iskolázottsági expanzió lesz tapasztalható, a fiatalok megnyílnak az egyéni életcikluson belül. Ugyanakkor az átlagos élettartam növekedése szintén az egyes életszakaszok hosszának változásával jár majd: az egészségesen eltöltött és az aktív életszakasz hosszabbodni fog. Elkerülhetetlenül növekedni fog viszont a népességben belül a bevándoroltak aránya. Mivel az iskolázottsági expanzió folytatódik, nőni fog a munkába állás, családalapítás életkora, az idősök iskolai végzettsége lényegesen magasabb lesz, és ezzel növekedni fognak igényeik is az időskori ellátásban. Ahhoz, hogy a jóléti rendszer továbbra is fenntartható legyen a foglalkoztatottság terén a későbbi munkába állást ellensúlyoznia kell a nyugdíjkorhatár emelésének, a nők és férfiak közötti foglalkoztatottsági különbségek, valamint az iskolázottság szerinti aktivitási különbségek mérséklésének. A roma népesség előrebecslése 2021-ig készült el, itt nem a népszámlálás önbevalláson alapuló kategóriájáról van szó, hanem az ún. teljes, beso-

rolás szerinti etnikai csoportról. Létszámuk az országos átlaghoz képest továbbra is jóval magasabb, de csökkenő termékenység és rosszabb, de javuló halandóság mellett a mai körülbelül 550 ezerről 730–810 ezerre fog nőni, ami az ország lakosságának 7,5–8,5 százalékát fogja jelenteni 2021-ben. A húsz év alattiak aránya körükben akár a 20 százalékot is meghaladhatja, az országos átlagnál jóval fiatalabb népességről van szó. 2050-re, ha a demográfiai folyamatokat megfelelő népesedéspolitikai eszközökkel kedvező módon sikerülne is befolyásolni, akkor is jelentős integrációs feladatokat kell majd megoldani: a 9 millióból körülbelül 1 millió roma származású és 1 millió bevándorlóktól származó népesség fog élni az ország területén, miközben a kárpát-medencei magyarság létszáma csökkenni fog, az 1990-es 12,9 milliőről 2021-re mintegy 11,6 millióra.

Óri Péter

a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
tudományos főmunkatársa
E-mail: ori@demografia.hu

Területi egyenlőtlenségek. Beszámoló az MST Területi Statisztikai Szakosztályának konferenciájáról

Az MST Területi Statisztikai Szakosztálya „Területi egyenlőtlenségek” címmel szakmai konferenciát és tisztújító közgyűlést tartott 2007. június 6-án a Központi Statisztikai Hivatalban. *Sándor István*, a KSH Debreceni Igazgatóság igazgatója a szakosztály elnöke megnyitójában elmondta, hogy a konferencia témájának ötletét a „Területi egyenlőtlenségek a ..... régióban” című készülő kiadvány adta.

A rendezvény lehetőséget nyújt külső kutatók bevonására is a munkába. Ezt követően *Szemes Mária* alelnökasszony, a KSH Veszprémi Igazgatóság igazgatója köszöntötte a résztvevőket.

Elsőként *Sára János*, az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium főosztályvezetője tartotta meg előadását „A területi különbségek mérséklését szolgáló állami intézkedé-

sek” címmel. A területfejlesztési politika fő feladatának nevezte az ország kiegyensúlyozott és fenntartható területi fejlődésének megteremtését, és a területi lemaradás mérséklését. Ezt szolgálja az Országos Területfejlesztési Konceptió, mely 2020-ig határoz meg hosszú távú célokat. A középtávú feladatok közül kiemelte a versenyképes budapesti metropolisz megteremtését, a régiókat dinamizáló fejlesztési pólusok megerősítését, és az országos jelentőségű térségek integrált fejlesztését (például a Balaton és a Tisza vidék).

Az előadó szólt továbbá az Új Magyarország Fejlesztési Terv regionális operatív programjairól és a viszonylag új tartalmú, az Európai Unió által támogatott határmenti és transznacionális együttműködési programokról.

A programok keretében a hazai decentralizált fejlesztési források felhasználására alapvetően pályázati rendszer keretében kerül sor. Valamennyi decentralizált forrás felhasználásáról a regionális fejlesztési tanácsok hoznak döntést. Támogatásprojekt vagy -projektcsomag a pályázatok megvalósítására igényelhető.

Az Országgyűlés hamarosan elfogadja a kistérségek kedvezményezettség szempontjából történő besorolásának új feltételrendszerét, mely alapja a leghátrányosabb helyzetű kistérségek felzárkóztatását szolgáló támogatásnak. Komplex mutatórendszere öt mutatócsoportból áll (gazdasági, infrastrukturális, társadalmi, szociális és foglalkoztatási). Az új rendszerben 25 helyett 40 százalékban jelennek meg a társadalmi és a szociális szempontok, és 75 helyett 60 százalékra csökken a gazdasági, az infrastrukturális, valamint a foglalkoztatási szempontok súlya.

2004-től, illetve 2007-től jelentősen nőtt az európai uniós források aránya a hazai támogatási rendszeren belül, és bővült az uniós forrásból támogatható fejlesztési célok köre. Sára János hangsúlyozta, hogy a tisztán hazai fej-

lesztési eszközöket azon célterületekre indokolt összpontosítani, amelyeket az Unió nem támogat. A programok megvalósításának nyomon követése érdekében kialakítottak egy egységes monitoring rendszert.

Az előadó végül a nemzeti fejlesztéspolitikában erősödő városi dimenzióra hívta fel a hallgatóság figyelmét. A városokban él az Unió lakosságának közel 80 százaléka, Magyarországon pedig több mint 67 százaléka. Ennek ellenére a területfejlesztésnek a kistelepülésekkel, a falvakkal és a tanyákkal is foglalkoznia kell. Magyarországnak együttműködő, kiegyensúlyozott településhálózatra van szüksége. Ennek érdekében dolgozzák ki az országos településhálózat-fejlesztési koncepciót.

Szirmai Viktória, az MTA doktora, az MTA Szociológiai Kutatóintézet kutatója és *Szépvölgyi Ákos* PhD-hallgató, az MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet Közép-dunántúli Kutatócsoportjának tudományos segédmunkatársa a „Nagyvárosi térségek térbeli, társadalmi egyenlőtlenségei” című előadása a „Várostérségek, térbeli társadalmi egyenlőtlenségek és konfliktusok – Az európai versenyképesség növelésének tényezői” című NKFP (5/083/2004) kutatás eredményei alapján arra kereste a választ, hogy mi a kapcsolat a nagyvárosi tér stratégiai jelentősége és versenyképessége, valamint a nagyvárosi tér társadalmi egyenlőtlenségei között. Az előadás kiindulópontja az volt, hogy a gazdasági verseny és a globalizáció hatására erősödtek a városcentrumok és a környékek, a belső övezetek történeti, társadalmi egyenlőtlenségei, s ez akadályozza a gazdasági versenyképességet is.

Az előadás első része áttekintette az európai fő városfejlődési és társadalomszerkezeti változási folyamatokat és ezek következményeit. Ebben a részben felhívta a figyelmet a világ-gazdaság földrajzi koncentrációja mellett az európai gazdasági és társadalmi folyamatok városi

koncentrációjára, illetve a kelet-közép-európai nagyvárosi fejlődés felgyorsulására, valamint az ehhez kapcsolódó egyenlőtlenségek növekedésére. Az előadók továbbá kiemelték az éles regionális egyenlőtlenségek meglétét, különösen a metropoliszok és a válságban levő ipari városok, kisebb városok, hanyatló vidéki térségek, központi régiók és egyéb régiók között.

Az előadás második része az NKFP-projekt eredményeire (elsősorban a területi egyenlőtlenségek statisztikai adatok segítségével történő értékelésére és a területi társadalmi egyenlőtlenségek reprezentatív lakossági kérdőíves vizsgálatának eredményeire) támaszkodva mutatta be a magyar várostérségek térbeli társadalmi egyenlőtlenségeinek jellemzőit. Legfontosabb megállapítása, hogy a várostérségi térbeli társadalmi szerkezet közelít a nyugat-európai modellhez. A magyar modell jellemzője a területi egyenlőtlenségek növekedése és az agglomerációs folyamat közötti egyértelmű összefüggés, a magasabb társadalmi státuszúak nagyvárosi koncentrációja, amellyel párhuzamosan városkörnyéki jelenlétük is számottevő. E sajátosság egy kettős struktúrájú centrum–periféria modellt, illetve térbeli társadalmi hierarchiát rajzol ki. Az egyik struktúra a hagyományosnak nevezett, magas státuszú centrum, és az alacsony státuszú periféria modell, a másik pedig az alacsony státuszú centrum, és a magas státuszú „periféria” modellje.

Nemes Nagy József, az MTA doktora, dékánhelyettes, az ELTE Regionális Földrajzi Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára „Hazai egyenlőtlenségi trendek nemzetközi tükrében” című előadásából a hallgatóság megtudhatta, hogy ha a világ népességének eloszlását a jövedelemszint szerint vesszük szemügyre, hazánk (és a környező országok) „atipikusak”, vagyis a világ népességének nagy többsége vagy nálunk jóval szegényebb vagy jóval gazdagabb térségekben él. A regio-

nális tagoltság szempontjából az ország jellemzően átmeneti helyzetben van, az elmúlt másfél évtized folyamán magasra nőtt fejlettségi tagoltság (amelynek magja a fejlettebb főváros – elmaradottabb vidék), mára megmerevedett. Kérdés, vajon milyen hatásokra indulhat meg egy kiegyenlítődési folyamat, vagy marad az a fejlődési forgatókönyv, hogy az ország ugyan „átlagmutatóit” tekintve felzárkózik Európa fejlett térségeihez, de mindez egy nagyon erős társadalmi és területi egyenlőtlenség növekedésével párhuzamosan történik. Az előadás az említett lehetőségeket széleskörű nemzetközi területi statisztikai információk elemzésével igazolta, vetítette előre.

Novák Géza és Papdi Ákos, a KSH Debreceni Igazgatóság tanácsosainak tanulmánya „Gazdasági egyenlőtlenségek a kibővült Európai Unióban” címmel az Európai Unió területén az országok és a régiók között meglévő egyenlőtlenségeket érzékeltette a leggyakrabban használt gazdasági mutatók segítségével. Bemutatták, hogy a 2004-es és a 2007-es bővítéssel minden korábbinál nagyobbra nőttek a területi egyenlőtlenségek az EU-ban. A különbségek közösségi szintű mérsékelt csökkenése az új tagállamok esetében a belső differenciák növekedésével járt együtt az utóbbi években. Előadásuk végén kiemelték, hogy az EU regionális és kohéziós politikája jelentős pénzeszközöket biztosít a területi különbségek csökkentésére, melyekkel az új tagországoknak élniük kell.

Bálint Lajos, a KSH Pécsi Igazgatóság tanácsosa tanulmánya a középkorú népesség halandósági viszonyait taglalta 1980 és 2005 között a jelenleg érvényes hazai kistérségi lehatárolás szerint. A vizsgált időszak több szakaszra bontható. A nyolcvanas években a területi különbségek mérsékeltnek bizonyultak. A transformációs válság hatására azonban addig soha nem látott különbségek alakultak ki. A mortalitási krízis lezárulásával a területi különbsé-

gek is mérséklődtek. Néhány év javuló tendenciája után a kilencvenes évek végétől újra területi polarizálódás vette kezdetét, dacára annak, hogy a 30-64 éves népesség életkilátásai érdemben javultak ugyanezen időszak alatt. A területi egyenlőtlenségek növekedését a kistérségi standardizált halandósági ráták relatív szórása és a területi autokorreláció nagyságának növekedése is alátámasztja.

Az előadásokat követő kérdések között elsőként Novák Zoltán utalt a városrány nyilvánítás problémáira. Mikor tudunk objektív mércét felállítani? tette fel a költőinek szánt kérdést. Sára János válaszában a megoldást a városok egyes szintjeinek megkülönböztetésében látta. Szirmai Viktória problémaként vetette fel, hogy alig állnak rendelkezésünkre várostérségi adatok. Nemes-Nagy József szerint ez nem tudományos, hanem politikai kérdés. *Faluvégi Albert*, a KSH statisztikai tanácsadója felvetet-

te, hogy az Urban-Audit eredményeit fel lehetne használni a kutatásokhoz. *Szűcs Anna*, a KSH Szegedi Igazgatóság osztályvezetője a „Területi egyenlőtlenségek a ..... régióban” c. kiadvány munkacsoportjának vezetője a kiadvánnyal kapcsolatban felmerült problémákról beszélt.

Végh Zoltán alelnök, a KSH Szegedi Igazgatóság igazgatója zárszavában kiemelte az elemző munka fontosságát, hiszen az nagy hozzáadott értéket képvisel, és lehetővé teszi, hogy ne csak egyszerűen adatokat közöljön a Hivatal. A fiatal munkatársak felkészültsége optimizmusra ad okot abban a tekintetben is, hogy továbbviszik *Kovács Tibor* életművét, mondta.

Kormos Zoltán

a KSH tanácsosa

E-mail: zoltan.kormos@ksh.hu

Hírek, események

Címadományozás. *Dr. Pukli Péter*, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke, kiemelkedő szakmai munkájuk elismeréseként 2007. július 1-jei hatállyal: *Barócsiné Paulin Máriának* a Vállalkozás-statisztikai főosztály vezető-főtanácsosának; *Édes Mariannának*, a Vállalkozás-statisztikai főosztály vezető-főtanácsosának; *Horváth Lajosnak* a Vállalkozás-statisztikai főosztály vezető-tanácsosának; valamint *Mikó Ildikónak* a Vállalkozás-statisztikai főosztály főtanácsosának *szakmai tanácsadói* címet adományozott.

Elnöki dicséret. *Dr. Pukli Péter*, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke *Bány Anitát*, a Külkereskedelem-statisztikai főosztály Szolgáltatás-külkereskedelmi osztály osztályvezetőjét a szolgáltatás külkereskedelmi

statisztikai rendszer kialakításáért, a kompetenciaközponti működés megszervezéséért; *Biacsi Józsefnét*, a Szegedi Igazgatóság igazgató-helyettesét, a Szervezési és minőségellenőrzési osztály osztályvezetőjét a stratégiai fejlesztési terv végrehajtása érdekében végzett munkájáért; *Hegyi Csabát*, a Vállalkozás-statisztikai főosztály főosztályvezető-helyettesét, az Ipari adatgyűjtő osztály osztályvezetőjét a kompetenciaközponti átszervezés gyakorlati megvalósításában végzett munkájáért; *Mészáros Árpádot*, az Igazgatási és nemzetközi főosztály főosztályvezetőjét a Gyakorlati Kódexhez kapcsolódó átvilágítás megszervezésében végzett munkájáért; valamint *Tóth Szabolcsot*, a Gazdálkodási főosztály Költségvetési osztály osztályvezetőjét az új típusú költségvetési tervezés bevezetése és